

4 (61) 2016

ISSN 2413-7065

*Журнал засновано в лютому 2001 року
(у 2014 р. – «Україна у світовій історії»)*

*Founded in February, 2001
(«Ukraine in the World History» in 2014)*

Українознавство

Ukrainian Studies

Науковий журнал

Scientific Journal

Засновник і видавець

The founder and publisher

*Науково-дослідний
інститут українознавства*

*Research Institute
of Ukrainian Studies*

*Періодичність
раз на три місяці*

*Published
every three months*

Редакція залишає за собою право на мовностилістичне редагування рукописів і передруків відповідно до норм чинного Правопису, яке не змінює позиції автора. Автор несе відповідальність за фактичний виклад матеріалу.

Наукові статті в галузі історичних наук зараховуються як фахові згідно з наказом МОНУ від 21.12.2015 року №1328.

Журнал «Українознавство» представлено в таких наукометричних базах даних:

1. Академія Гугл (Google Scholar) <http://www.scholar.google.com.ua>;
  2. ResearchBib <http://journalseeker.researchbib.com>;
  3. Universal Impact Factor <http://www.uifactor.org>;
  4. РИНЦ <http://www.elibrary.ru>;
  5. Scientific Indexing Services (SIS) <http://sindex.org>
- в реферативних базах даних: Polish Scholarly Library (бібліотека) pbn.nauka.gov.pl
та є учасником проекту: Українські наукові журнали usj.org.ua

Журнал друкується на підставі свідоцтва серії КВ № 21204-11004ПР від 13.02.2015 р. про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, виданого Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України.

УДК 32.1: 351.9: 304 (075.8)

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВ'ЯЗАННЯ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОГО КОНФЛІКТУ НА СХОДІ І ПІВДНІ УКРАЇНИ ЗА СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ УМОВ*

Павло ГАЙ-НИЖНИК

доктор історичних наук, завідувач відділу історичних студій НДІУ

Леонід ЧУПРІЙ

доктор політичних наук, кандидат філософських наук, професор НАУ

Анотація. У статті аналізуються особливості сучасних військово-політичних конфліктів (гібридні, асиметричні тощо війни). Розглядаються можливі сценарії вирішення збройного протистояння на Сході України. Акцентується увага на важливості використання дипломатичних засобів шляхом активного залучення світової громадськості та посилення економічних санкцій проти Російської Федерації.

Ключові слова: російсько-українська війна, гібридна війна, інформаційна війна, асиметрична війна.

РОССИЙСКО-УКРАИНСКАЯ ВОЙНА: ОСОБЕННОСТИ РАЗРЕШЕНИЯ ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОГО КОНФЛИКТА НА ВОСТОКЕ И ЮГЕ УКРАИНЫ В СОВРЕМЕННЫХ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ

Павел ГАЙ-НИЖНИК

доктор исторических наук, заведующий отделом исторических исследований НИИУ

Леонид ЧУПРИЙ

доктор политических наук, кандидат философских наук, профессор НАУ

Аннотация. В статье анализируются особенности современных военно-политических конфликтов (гибридные, асимметричные войны и др.). Рассматриваются возможные сценарии разрешения вооруженного противостояния на Востоке Украины. Акцентируется внимание на важности использования дипломатических способов путём активного привлечения мировой общественности и усиления экономических санкций против Российской Федерации.

Ключевые слова: российско-украинская война, гибридная война, информационная война, асимметричная война.

* Публікація містить результати досліджень, проведених за грантової підтримки Державного фонду фундаментальних досліджень за конкурсним проектом № Ф72/65-2016 «Історичні передумови та сучасні суспільні наслідки агресії Російської Федерації проти України 2014–2016 років».

RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: SPECIFICS OF SOLVING THE MILITARY AND POLITICAL CONFLICT IN EASTERN AND SOUTHERN UKRAINE UNDER CURRENT GEOPOLITICAL CONDITIONS

Pavlo HAI-NYZHNYK

*Doctor of Historical Sciences,
Head of the Historical Studies Department of RIUS*

Leonid CHUPRII

*Doctor of Political Sciences, Candidate of Philosophical Sciences,
professor of National Aviation University*

Annotation. *The article analyzes the specifics of modern military and political conflicts (hybrid, asymmetric warfare). It considers the scenarios of resolving the armed conflict in eastern Ukraine. The attention is paid to the importance of using diplomatic means through the active involvement of the international community and strengthening of economic sanctions against Russian Federation.*

Key words: *Russian-Ukrainian war, hybrid warfare, information warfare, asymmetric warfare.*

Світова спільнота нині все частіше стикається з новими, нетрадиційними формами війн і конфліктів, які стали постійним атрибутом сучасного етапу міжнародних відносин. У багатьох регіонах світу посилюється міждержавне суперництво на регіональному і місцевому рівнях, що зумовлює зростання небезпеки виникнення значної кількості насильницьких конфліктів, більшість із яких набули форм збройного протистояння. Локальні війни і воєнні конфлікти різного масштабу та інтенсивності, що стали постійною формою силового вирішення політичних, територіальних, етнонаціональних, релігійних, економічних та інших протиріч, становлять одну з основних загроз як для національної, так і для міжнародної безпеки.

Сучасна глобальна епоха в історії людства поставила нові завдання в галузі вивчення основних тенденцій еволюції військово-політичних конфліктів, які стосуються ідентифікації, а також, здавалося б, давно і остаточно вирішених наукою питань – таких, як визначення

війни, збройних конфліктів, військової агресії, причин, що їх породжують, цілей, які в них переслідуються.

Для України ця проблематика є особливо актуальною, позаяк ми маємо чітко визначити особливості того конфлікту, в якому перебуває Україна, та накреслити шляхи його подолання. Основними типами конфліктів сьогодення є асиметричні та гібридні війни, які відбуваються між сильними та слабкими державами чи недержавними акторами.

Останнім часом у зв'язку зі зростанням ролі інформаційної складової у збройній боротьбі в умовах глобалізації та появою інформаційного суспільства окремі дослідники (І. Воробйов, В. Гулін, Г. Почепцов, В. Сліпченко та ін.) вважають за потрібне ввести термін «інформаційна війна», коли мета протидії досягається суто засобами інформаційної боротьби, тим самим інформація як така у певному напрямі її використання стає своєрідним знаряддям досягнення політичних цілей, інформаційною зброєю [1, с. 464]. Інакше цю інформаційну

складову варто було б розглядати лише як один із видів всебічного забезпечення і супроводження війни, що сполучало б її із наступним типом.

Мережево-центрична війна (англ. network-centric warfare) зорієнтована на досягнення інформаційної переваги за допомогою об'єднання військових об'єктів в інформаційну мережу. На відміну від «мережевих воєн», це – суто воєнна концепція, яка пройшла тривалий шлях від інтелектуальних розробок і мозкових штурмів через експерименти та симуляції до практичних дій, що вплинула на зміну воєнної стратегії США і, відповідно, на інфраструктуру Пентагону. Вона багато в чому стала можливою завдяки інфокомунікаційній іпостасі (створенню глобального інфокомунікаційного оточення) й інфокомунікаційним технологіям. Інакше кажучи, сутність цієї воєнної доктрини полягає у проведенні війни, що зорієнтована на досягнення інформаційної переваги, Effects-based operations [3, с. 37]. Це концепція ведення військових дій, яка передбачає збільшення воєнної потужності угруповання об'єднаних сил за рахунок створення інформаційно-комунікаційної мережі, що пов'язує джерела інформації (розвідки), органи управління та засоби ураження (придушення). Це ж, своєю чергою, забезпечує доведення до учасників операцій достовірної та повної інформації про обстановку практично в реальному масштабі часу.

Асиметрична війна – війна між супротивниками, у військових силах яких існує істотний дисбаланс (асиметрія) або які застосовують кардинально різні стратегії й тактику, відповідно, ставлять різні політичні цілі та використовують інакші засоби ведення війни. Щоби

компенсувати дисбаланс традиційних засобів ведення бою, більш слабка сторона асиметричної війни звертається до нетрадиційних засобів: партизанської війни, диверсії, пасивного опору, терористичних актів, психологічної війни, підтримки антиурядових угруповань, антиурядових рухів (партій) тощо [4, с. 177–179].

«Гібридна війна» (англ. hybrid warfare) – термін, запропонований наприкінці ХХ ст. у США для опису воєнної стратегії, яка поєднала в собі малу війну, звичайну війну та «кібервійну». Такий підхід до ведення воєнних конфліктів є різновидом не самої війни, а способу її здійснення. Американський військовий дослідник полковник Збройних сил США Джек Мак Куен вбачав у «гібридній війні» поєднання традиційних та асиметричних форм насилля з одночасним залученням у конфлікт населення, яке проживає на даній території, та введення в оману міжнародної спільноти для того, аби нівелювати її вплив на даний конфлікт. Дж. Мак Куен підтвердив, що «гібридна війна» є одним із сучасних проявів асиметричної війни, яка розгортається у трьох площинах: серед громадян, які мешкають у зоні конфлікту; серед громадян агресора; серед міжнародної спільноти [5].

Відтак збройний конфлікт, який відбувається на Сході України, ми можемо охарактеризувати як гібридно-асиметричну війну Російської Федерації проти України.

Окрім суто класичних воєнних методів, Росія в рамках «гібридної війни» чи не вперше масштабно використовувала й концепцію «війни трьох кварталів». Суть цієї концепції полягає в тому, що сучасний воїн має бути готовий в

одному кварталі вести загальновійськовий бій, у другому – здійснювати поліцейські функції, в третьому – виконувати гуманітарні місії.

Таким чином, окрім геополітичних завдань й імперського реваншизму, мета Російської Федерації є також і в тому, аби за допомогою успіхів у локальних конфліктах підтвердити не лише можливість вирішувати тактичні завдання, а й зробити заявку на глобальне лідерство на основі «особливої моделі» відносин із навколишнім світом. Крім того, водночас Москва шляхом визнання незалежності Південної Осетії й Абхазії, окупації, анексії та включення до свого складу Криму вирішила дати свою відповідь на «прецедент Косово». Росія тепер уже в довгостроковій перспективі прагне гарантувати свій вплив через створення так званої «зони привілейованих інтересів» по периметру власних кордонів і домогтися визнання свого права на втручання у внутрішні справи суверенних держав і силові дії у цій зоні. Фактично така поведінка Російської Федерації – це виклик для ЄС і США, очікувальна стратегія яких чи позиція м'якої сили можуть бути неефективними в протиборстві з неосталіністською зовнішньою політикою Росії. Відтак на порядок денний світового театру політичної гри висувається нагальна потреба дієвіших кроків щодо Кремля з боку Заходу, а також необхідність переглянути структурне та функціональне навантаження міжнародних організацій і міжнародно-правових норм, що покликані забезпечити ефективне функціонування системних міжнародних механізмів безпеки і рівноваги.

Про зміну парадигми війни в сенсі залучення до неї невоєнних структур

наголошує і Ф. ван Каппен: «Гібридна війна» є поєднанням класичного типу війни з використанням нерегулярних військових формувань. Держава, що веде гібридну війну, реалізує договір з недержавними виконавцями – бойовиками, терористами, групами місцевого населення, організаціями, зв'язок з якими повністю заперечується. Ці виконавці можуть робити такі речі, які сама держава робити не може... Всю брудну роботу можна перекласти на плечі недержавних формувань» [6].

Концепція «війни трьох кварталів», яку реалізує Росія на території України, наочно демонструє справедливість наведених міркувань. Особливо це стало очевидним під час анексії Криму. Проте вказану концепцію там було реалізовано не у «просторовому», а у «часовому», до того ж «зворотному», її вимірі. Спочатку так звані «зелені чоловічки» з'явилися у Криму як виконавці квазігуманітарної місії із забезпечення «прав російськомовного населення». Однак поступово вони перейшли до виконання функцій квазіполіцейських щодо забезпечення потрібного Москві результату проведення «референдуму». Незабаром – вже виконували і квазівоєнні функції з силового нав'язування виконання результатів так званого «референдуму» [7].

У 1975 р. британський вчений-міжнародник Е. Мак зробив важливий висновок: у більшості сучасних йому конфліктів сильні країни не зазнали воєнної поразки, вони зазнали поразки у політичному сенсі – не зуміли нав'язати свою волю противнику. Політична перемога слабкої сторони полягала в тому, що їй – шляхом застосування асиметричних способів ведення військових дій (переважно партизанських) – вдавалося

виснажити волю сильного ворога до продовження війни і досягнення поставлених цілей. Відповідно і подвійне завдання України в нинішньому асиметричному протистоянні – двомірне. У зовнішньому вимірі – не піддатися на нав'язування нам зовнішньої, безперечно деструктивної для нашої державності, політичної волі Кремля, однак при цьому – виснажити супротивника. А у вимірі внутрішньому – забезпечити домінування нашої політичної волі в проблемних регіонах, не допускаючи, щоби вони виснажили країну економічно, політично й морально.

Війна, яка провадиться Росією проти України та вже призвела до тимчасової анексії Криму і збройного протистояння на сході країни, у низці випадків помилково або односторонньо трактується як виключно внутрішньоукраїнська проблема (громадянський конфлікт) або як конфлікт між Росією та Україною (російсько-українська війна). Звужене або одностороннє розуміння суті конфлікту призводить до того, що пропоновані шляхи його врегулювання не дають очікуваних результатів.

Нинішню кризу, яку можна назвати і українською, і російською, і європейською, і навіть загальносвітовою чи геополітичною, слід розглядати більш комплексно. Вона стала результатом збігу в одній точці і в один час трьох різнорівневих конфліктів: геополітичного (глобального), російсько-українського (регіонального) та власне внутрішньоукраїнського (локального).

На глобальному рівні – конфлікт між провідними гравцями на міжнародній арені, насамперед, між Росією та Заходом (під терміном «Захід» ми розуміємо США, ЄС, НАТО та інших гравців, які

дотримуються спільних з ними норм поведінки на міжнародній арені). Не варто не зважати й на те, що передумови виникнення конфлікту були зумовлені помилками у процесі створення та розбудови європейської та північноатлантичної архітектури безпеки та співробітництва на початку 1990-х років, хибними параметрами залучення країн пострадянського простору до європейської та євроатлантичної інтеграції [12; 13]. Провідні гравці на світовій арені порушили норми міжнародного права та застосували подвійні стандарти (від Іракської війни, з явно «вигаданим» для її початку формальним приводом, до сприяння проголошенню незалежності Косова, відтявши цю територію від Сербії), що, своєю чергою, певною мірою послабили моральний авторитет Заходу й створили, відповідно, низку прецедентів порушення міжнародного права. Прецедент Косова став свого роду бомбою уповільненої дії, відмова від надання Україні та Грузії Плану дій щодо вступу в НАТО розв'язала руки російському імперіалізму, а анексія Криму призвела до остаточної руйнації постбіполярної системи міжнародних відносин, яка існувала протягом останніх двох десятиліть.

На регіональному рівні маємо справу з двостороннім конфліктом між Росією і Україною, який був викликаний руйнуванням пострадянської системи взаємовідносин у регіоні та бажанням Росії відновити «історичну справедливість», повернути свої втрачені позиції у регіоні, який вона вважає власною сферою впливу, а також забезпечити собі належне місце у світовій та європейській архітектурі безпеки та співробітництва. Росія розглядає Україну насамперед як предмет свого впливу та ключову

складову пострадянських інтеграційних процесів.

Відтак сьогодні постає нагальна потреба у розробці сценаріїв врегулювання конфлікту на Сході України. Від російсько-українського врегулювання та способу примирення буде залежати мир, стабільність та добробут не лише обох держав, але й інших країн регіону Центрально-Східної Європи, Південного Кавказу та Центральної Азії.

На локальному (внутрішньоукраїнському) рівні маємо справу з конфліктом між закритими політичними та економічними суспільними інституціями і новим громадянським суспільством, яке не влаштувала олігархічна латиноамерикансько-пострадянська модель побудови держави та суспільно-економічних відносин (номенклатурно-олігархічна плутократія) [17].

Значення України для безпеки в ЄС і навіть у світі ще у 1997 р. підкреслював й З. Бжезінський у своїй книзі «Велика шахівниця». У ній, як широко відомо нині, зазначалося, що в разі тісної співпраці в рамках Ваймарського трикутника (Франція, Німеччина та Польща), розширеного приєднанням України, така вісь держав становитиме фундамент безпеки, не будучи одночасно загрозою для Росії та інших акторів на міжнародній арені [8, с. 85–86]. У зв'язку ж із тим, що позаблоковість України не змогла гарантувати їй безпеку і створити надійний захист національного суверенітету й територіальної цілісності [12], актуальним є негайна інтеграція оборонного потенціалу нашої держави в існуючу систему євроатлантичної безпеки.

Штучність проблеми сепаратизму на Сході України та інспірованість конфлікту Російською Федерацією обумовлює

безпрецедентність такого типу конфлікту у світовій практиці.

Проблема розв'язання східноукраїнського конфлікту, поза доконаним актом російської агресії, відноситься також і до суперечностей українського суспільства, які визначатимуть його долю на найближчі десятиліття. Проте вже у перебігу цієї війни склалася ситуація, за якої національні інтереси українського народу підмінюються інтересами правлячих кіл України, що позбавляє можливості знайти спільну основу для інтеграції доведених до розколу частин суспільства, які представлені населенням Донбасу та іншої частини України.

Для подолання східного вогнища війни дипломатичним шляхом, якщо припустити його дієвість у комплексному застосуванні щодо агресора (як міжнародних санкцій, так і через посилення потужності й обороноздатності ЗСУ), потрібно, перш за все, домовитися (примусити агресора) про припинення збройного протистояння та розробку подальшої дорожньої карти. Для цього, як відомо, пропонується також женецький чи нормандський формат переговорів, проте апіорі було вилучено будапештський. Мінський же формат, як вважає один із авторів цієї статті [12–14], вичерпав себе, а відтак його «дорожня» карта за визначенням є «порожня» для національної безпеки, оборони й збереження цілісності України. Слід відзначити, що женецький формат переговорів (Україна, Росія, ЄС та США) є форматом за участю усіх глобальних гравців, у якому бере участь Україна. Врегулювання на глобальному рівні є предметом переговорів у рамках самітів Великої сімки та Великої двадцятки, участь у яких беруть усі провідні актори міжнародних відносин.

Нормандський формат за участю України, Росії, Німеччини та Франції включає США і переводить дискусії щодо врегулювання конфлікту з геополітичного на регіональний рівень. На цьому рівні спостерігається менше геополітичної конкуренції, що унеможливує повною мірою розгляд питань оновлення архітектури міжнародної безпеки, ролі та місця всіх сторін конфлікту в світових процесах співробітництва та інтеграції.

Мінські домовленості виявилися способом часткової деескалації конфлікту на Сході України, але доводять свою неспроможність як інструменту його остаточного врегулювання. Разом з тим наголошено, що повернення Донбасу на умовах спотвореної імплементації мінських домовленостей призведе до «боснізації» України з подальшим наростанням внутрішньої конфліктності та закрие для нас перспективи євроатлантичної інтеграції. Один із авторів цієї статті ще у вересні 2014 р., після рукостискання Президента України П. Порошенка з Президентом РФ В. Путіним й таємної після цього його (Порошенка) зустрічі із провідником ідеї «рускага міра» та куратором «українського сценарію» від ФСБ В. Сурковим, застерігав про намагання росіян примусити офіційний Київ до замирення за схемою «Придністров'я / Абхазія» чи за «Боснійським» сценарієм... Тож уже тоді виникало нагальне питання: «Чи не готують Україні під страшилкою поширення сепаратизму-тероризму та під туманом широкого самоврядування-децентралізації примус до «боснійської» моделі. А це вигідно не лише Росії, а й деяким суміжним з Україною державам й місцевим князькам-олігархам...» [14].

У свою чергу В. Горбулін також досить ґрунтовно досліджував дану проблему й, зрештою, визначив п'ять можливих сценаріїв подальшого розвитку українсько-російських взаємин [9].

Сценарій «тотальної війни» можливий за умови прийняття керівництвом Росії рішення про початок відкритої й повномасштабної воєнної агресії з метою отримання сухопутного коридору в Крим чи доступу до свого воєнного контингенту в Придністров'ї. Україна, відтак, буде позбавлена вибору можливостей врегулювати конфлікт на Донбасі миром і змушена захищати свою незалежність, використовуючи всі наявні ресурси.

Сценарій «відтинання» (або «стіни») передбачає остаточну відмову України від окупованих територій і повний розрив з ними. Подальша історична доля цих територій цікавитиме Україну лише з точки зору забезпечення її власної безпеки. Можливість реалізації цього сценарію базується на наявності значного ментального розриву між певною частиною жителів тимчасово окупованих районів Донбасу та більшістю українського суспільства.

Сценарій «сателітності» передбачає пошук способів сепаратного миру з Росією на вигідних для неї умовах, нехтування інтересів західних партнерів, визнання автономії Донбасу, відмова від повернення Криму. Подібне примирення позбавить зовнішню політику Української держави значної частини незалежності та прив'яже її історичну долю до історичної долі Росії.

Четвертий сценарій – «заморожування» конфлікту. Він полягає в «заморожуванні» конфлікту за зразком Придністров'я, Абхазії, Південної

Осетії. У такому рішенні зацікавлена Росія, частина країн Євросоюзу і найбільш конформістські та проросійські верстви європейського суспільства. Сутність такого врегулювання в тому, що постраждали в результаті конфлікту райони, так звані «ДНР» і «ЛНР», залишаються в складі України, можливо, на умовах надання їм особливих владних повноважень. За оцінкою В. Горбуліна, реалізація цього сценарію відповідає інтересам як Росії, так і ЄС, але не України [9].

У свою чергу один із авторів статті ще на початку листопада 2015 р. зауважував з цього приводу про те, що т. зв. «Мінські домовленості» є пасткою для України, наголошуючи, що у «Протоколі за підсумками консультацій тристоронньої групи... спрямованого на імплементацію Мирного плану Президента України П. Порошенка та ініціатив Президента Росії В. Путіна» від 5 вересня 2014 р. між іншим зазначалося: «3. Провести децентралізацію влади, в т.ч. путём прийняття Закону України «О временном порядке местного самоуправления в отдельных районах Донецкой и Луганской областей» (Закон об особом статусе)». При цьому додавалося ще й таке: «6. Принять закон о недопущении преследования и наказания лиц в связи с событиями, которые имели место в отдельных районах Донецкой и Луганской областей Украины» [15]. Війну було визначено навіть як не «АТО», а «події» («события»)!

Про що ж безпосередньо йшлося в умовах під просторою псевдоназвою «Мінськ-2». «Комплекс заходів щодо виконання Мінських угод (Тристороння контактна група з врегулювання ситуації в Україні за підсумками переговорів

у Мінську)» від 12 лютого 2015 р. між іншим чітко визначає:

«4. У перший день після відводу [військ з лінії зіткнення] почати діалог про модальності проведення місцевих виборів відповідно до українського законодавства і Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», а також про майбутній режим цих районів на підставі зазначеного закону» [16]. Після цього визначалося «негайно», не пізніше 30 днів з дати підписання даного документа, прийняти постанову Верховної Ради України із зазначенням території, на яку поширюється особливий режим відповідно до Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», на основі лінії, встановленої в Мінському меморандумі від 19 вересня 2014 року.

Українська влада мала забезпечити помилування та амністію шляхом запровадження в дію закону, який забороняє переслідування і покарання осіб у зв'язку з подіями, що мали місце в окремих районах Донецької та Луганської областей України. Крім того, Україна зобов'язувалася провести конституційну реформу з набуттям чинності до кінця 2015 р. нової Конституції, яка передбачала би ключовим елементом децентралізацію (з урахуванням особливостей окремих районів Донецької та Луганської областей, узгоджених з представниками цих районів), а також прийняття постійного законодавства про особливий статус окремих районів Донецької та Луганської областей. Більше того, на підставі Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого

самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» питання, що стосувалися б місцевих виборів, мали обговорюватися і узгоджуватися з представниками окремих районів Донецької та Луганської областей в рамках Тристоронньої контактної групи [16].

Відповідно ж до Закону «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» мали бути застосовані заходи, що включали б:

- звільнення від покарання, переслідування і дискримінації осіб, пов'язаних з подіями, що мали місце в окремих районах Донецької та Луганської областей;

- право на мовне самовизначення;

- участь органів місцевого самоврядування у призначенні голів органів прокуратури та судів в окремих районах Донецької та Луганської областей;

- можливість для центральних органів виконавчої влади укласти з відповідними органами місцевого самоврядування угоди щодо економічного, соціального та культурного розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей;

- держава надає підтримку соціально-економічного розвитку окремим районам Донецької та Луганської областей;

- сприяння з боку центральних органів влади транскордонного співробітництва в окремих районах Донецької та Луганської областей з регіонами Російської Федерації;

- створення загонів народної міліції за рішенням місцевих рад з метою підтримання громадського порядку в окремих районах Донецької та Луганської областей;

- повноваження депутатів місцевих рад та посадових осіб, обраних на

дострокових виборах, призначених Верховною Радою України цим законом, не можуть бути достроково припинені [16].

Що ж до Закону України «Про внесення зміни до статті 10 Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей»» (№ 256-VIII, 17.III.2015) (16 вересня 2014 р. / 17 березня 2015 р.), то згідно з ним тимчасово, на три роки з дня набрання його чинності, запроваджувався особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей, до яких належать райони, міста, селища, села, що визначаються рішенням Верховної Ради України (далі – окремі райони Донецької та Луганської областей). У цих сільських радах будуть створюватися загони народної міліції, на які покладиметься реалізація завдання з охорони громадського порядку в населених пунктах цих районів. Загони народної міліції утворюватимуться на добровільних засадах із числа громадян України, які постійно проживають у відповідних населених пунктах окремих районів Донецької та Луганської областей. То чи не для цього, крім інших мотивів, намагалися змінити Конституцію під личиною так званої децентралізації, амністії, самоврядування тощо. І саме цього прагне москвит В. Путін, саме до цього намагаються схилити Україну німкеня А. Меркель і француз Ф. Олланд. Вочевидь, саме на ці умови й погодився на словах П. Порошенко, про що («усні таємні домовленості») й згадували віцепрезидент США Д. Байден і Державний секретар США Д. Керрі.

Сценарій «ні війни, ні миру» або «обмеженої війни та перманентних переговорів» передбачає обмежену і

стримуючу війну проти Росії і колабораціоністів на сході з метою нанести їм якомога більше демотивуючих втрат, постійний переговорний процес, без остаточного фіксування результатів. На думку В. Горбуліна, такий сценарій робить можливим досягнення максимального результату з найменшими жертвами, хоча й потребує багато часу, вміння і терпіння [9].

Отже, з п'яти експертних сценаріїв перший і останній розглядають розв'язання конфлікту воєнним шляхом і, по суті, відводять домінуючу роль «партії війни», хоча в першому сценарії ведення війни залежить від Росії, а у п'ятому – від України. Три інших сценарії розвитку українсько-російських відносин («стіни», «сателітності» та «заморожування») за своєю сутністю є сценаріями мирного врегулювання конфлікту, і саме від вибору тактики і стратегії влади України залежить реалізація будь-якого з них.

Сценарій вирішення конфлікту на Сході України шляхом реінтеграції територій виглядає найбільш складним, але з точки зору національних інтересів України, забезпечення довгострокової регіональної стабільності та цілей розвитку держави є найбільш прийнятним (хоча й приховує у собі істотні ризики перетворення держави на «клаптеву» республіку). Він, зокрема, передбачає:

1) спільне забезпечення сторонами конфлікту деескалації протистояння і демілітаризації регіону;

2) інституційне забезпечення громадянського діалогу і формування консенсусу в суспільстві щодо реінтеграції постконфліктних територій;

3) утворення Громадської ради у питаннях Донбасу та забезпечення

постійних соціальних комунікацій за участю осіб «поза політикою»;

4) узгодження в робочих групах та можливість прийняття нових законів про формування особливих районів з окремими адміністративними статусами – Північний Донбас і Південний Донбас (замість самопроголошених «ЛНР» та «ДНР»), а також вирішення питань про нове регіональне утворення на основі територій Луганської та Донецької областей, що не увійдуть до складу особливих районів;

5) закріплення в Конституції України поняття «особливих районів», статус і повноваження яких має визначити закон про регіональне самоврядування (додатково до закону про місцеве самоврядування), що окреслить їх повноваження щодо транскордонного співробітництва (без права на підписання міждержавних угод);

6) проведення виборів до органів місцевого самоврядування в «особливих районах» та довиборів до Верховної Ради України в округах, де ці вибори не відбулися у 2014 році;

7) досягнення домовленостей з представниками Північного та Південного Донбасу щодо приведення їх внутрішніх нормативно-правових актів у відповідність до закону про статус особливих районів та роззброєння парамілітарних утворень, що діють поза межами закону та непідконтрольні владі особливих районів;

8) проведення виборів керівництва особливих районів згідно з Конституцією України та відповідного закону [10].

Отже, за умов, що склалися в українському суспільстві в цілому і на території Донецької та Луганської областей зокрема, цей план реінтеграції Донбасу

неухильно орієнтує на відновлення цілісності соціального організму України та протидію тим чинникам, що вже зробили розкол суспільства реальністю. План реінтеграції можливо реалізувати лише за безумовного домінування «партії миру». Цієї умови ще немає, але для неї вже формуються соціально-психологічні передумови і суспільні настрої. Чи порушує його втілення існуючу Конституцію України, чи містить у собі приховані загрози й перманентну небезпеку національній безпеці й цілісності держави? Безумовно – так!

Альтернативою плану реінтеграції є сценарій сецесії – відокремлення Донбасу від України. При цьому залишається цілком реальна пересторога, що тоді з часом Україна перейде на відносини з Донбасом за прикладом тих, що склалися між Китаєм і Тайванем, що супроводжуватиметься постійною боротьбою суперечностей у політиці та бізнесі, взаємними час від часу погрозами зброєю й відновленням бойових дій тощо.

Існує ще дві основні моделі пошуку миру на Сході України – «автономізація» та «окупація» [10].

Модель «Автономізація» передбачає надання автономії тій частині України, яка знаходиться під контролем сепаратистів, – створення Автономної Східної Республіки (далі Автономія), але при цьому жодною мірою не йтиметься про розширення підконтрольної їм території. Автономія передбачає юридичне знаходження території у складі України, а отже, поширення дії всіх інфраструктур України на цю територію. У ній мав би функціонувати свій Парламент та свій Уряд. Кажучи загалом, все будується за моделлю Криму, як це було прописано в Конституції України. Це означає також:

оплату видатків з державного бюджету на пенсії та зарплати бюджетникам; укладення особливої економічної угоди з Автономією, де передбачаються правила торгівлі, функціонування інфраструктури тощо, але також і відсутність військової незалежності цієї території. Якщо ж на цю територію не поширюватиметься захист української армії, тобто якщо територія матиме свою армію, то це означатиме її вихід зі складу України.

Тож за будь-якою комбінацією уся тимчасово окупована територія України має повністю перейти під захист та юрисдикцію української армії. Відтак за таких умов потенційних загроз та становища:

- 1) Україна має контролювати українсько-російський кордон;
- 2) усі російські війська мусять залишити територію України;
- 3) відбувається відведення з території України усієї бойової техніки або ж, у разі залишення її на території України, вона буде націоналізованою;
- 4) усі бойовики, незаконні формування складають зброю;
- 5) Україна гарантує амністію колишніх бойовиків, ополченців, незаконних формувань, які не застосовували зброю проти військовослужбовців Збройних сил України та мирного населення до часу укладання угоди, але лише щодо військових дій і лише до моменту укладання угоди (після чого усі військові дії після кваліфікуються вже як військові злочини);
- 6) помилування не поширюється на всі невмотивовані обстріли мирного населення, які розслідуються, і винні у цьому будуть покарані;
- 7) амністія не розповсюджується на тероризм і бандитизм щодо мирного

населення, а також на мародерство (усе це розслідується і винні несуть покарання);

8) Росія повертає Україні усіх військових злочинців для розслідування їхньої злочинної діяльності проти України (цей процес ведеться до повного його вирішення).

За імовірної моделі під умовною назвою «Окупація», вочевидь, відбуватиметься прийняття закону про тимчасово окуповану територію, яка підпадатиме під усі ті санкції, які на даний час розповсюджуються на окупований Крим. З цією окупованою територією можливі дуже обмежені економічні відносини України, але в рамках чіткої Угоди, яка також узгоджується Україною з рештою країн, що мають ввести і власні санкції.

Криза і війна в Україні вимагають посилення спільного підходу й «походу» проти Москви не тільки Вашингтона і Києва, але й усієї західної цивілізації в цілому. У рамках спільної політики Заходу в цьому аспекті необхідне опрацювання врівноважених медіальних комунікатів, а також пошук раціональних розв'язань у моментах поглибленої міжнародної пропагандистської риторики, що поляризує суспільство. Аби досягти підсумків, що очікуються, необхідним є детальніший аналіз міжнародної ситуації та більш старання її презентація в ЗМІ. Обов'язковим є також прийняття наслідків дій західної спільноти, а не тільки сама необхідність якихось дій.

Варто підкреслити те, на що звертає увагу З. Бжезінський чи не у кожному своєму виступі на тему Росії: щоб надати можливість Кремлю вийти з повсталого конфлікту в будь-якій ситуації. Занадто гострі дії Заходу, що компрометують Кремль та послаблюють владу Росії, на

його думку, можуть мати колосальні наслідки. Це пов'язано з системою влади в Росії, де багаті олігархи, що володіють величезними фінансовими засобами, охоплені надзвичайно радикальними ідеологіями, вже багато років борються за владу з нинішнім президентом-диктатором. Тому, перш за все, необхідно провадити й неофіційні переговори між США, ЄС і Росією, проте й за участю української влади, з метою змусити Кремль припинити підтримку сепаратистів і колаборантів у Східній Україні та вивести свої війська з окупованих українських теренів. Важливо також дати можливість українцям самим приймати рішення та гарантувати їх дотримання, як і у всіх демократичних державах [8].

Єдиним виходом збереження Української держави є євроатлантичний вибір України, адже НАТО в своєму програмному документі – Вашингтонській угоді 1946 р. – передбачає низку чітких і прозорих положень, ознайомлення з котрими переконає неупередженого пересічного громадянина у відсутності будь-яких зазіхань на права і безпеку третіх держав. П'ять основоположних вимог до претендентів на членство в НАТО чітко й рельєфно формулюють миролюбний характер відносин як у самому Північноатлантичному союзі, так і з державами-сусідами, і не членами НАТО.

Стосовно претендентів на членство в НАТО є чіткі вимоги, зокрема: «Країна-претендент має відповідати базовим принципам Вашингтонського Договору» [11]. Від держави-претендента вимагається: по-перше, вирішувати міжнародні суперечки мирним шляхом; по-друге, демонструвати відданість принципам верховенства права і права людини; по-третє, вирішувати мирним

шляхом міжетнічні конфлікти і зовнішні територіальні суперечки, спірні питання внутрішньої юрисдикції відповідно до принципів ОБСЄ та з метою прагнення до встановлення добросусідських відносин; по-четверте, встановлювати належний і демократичний цивільний контроль над своїми Збройними силами; по-п'яте, утримуватися від загрози силою чи застосування сили будь-яким методом, що не відповідає меті ООН. Сприяти розвитку мирних і дружніх міжнародних відносин шляхом зміцнення своїх вільних інститутів та стабільності і благополуччя, продовжувати надавати цілковиту підтримку та брати участь у раді Євроатлантичного партнерства, програмі «Партнерство заради миру» та розвитку співробітництва з країнами-партнерами, що не є членами НАТО.

Слід констатувати, що отримання членства в НАТО є найбільш ефективним шляхом зміцнення безпеки України. Основна проблема такої стратегії полягає в тому, що вона вимагає часу, якого в Україні немає. Відповідаючи найбільш повною мірою потребам реформувати політичну систему та економіку України, такий шлях може тривати десятиліттями. Його сила в тому, що в разі досягнення успіху Україна стане частиною найбільш дієвої системи колективної безпеки у світі.

Унаслідок, можливо, саме з цієї причини протидія Росії буде максимальною. Подолання цієї протидії може виявитися надто складним завданням. Однак збереження питання членства в НАТО на порядку денному є принципово важливим для зміцнення позицій України.

Після агресії Росії українці переосмислили загрози, які стоять перед

державою, і зрозуміли, в чому, власне, полягає перевага колективної безпеки. З іншого боку, Росія шляхом військової агресії проти України суттєво ускладнила її потенційну інтеграцію до НАТО, але перспективи цього членства для нас залишаються, хоча і не в найближчій перспективі.

По-перше, так зване Дослідження НАТО з питань розширення від 1995 р. наголошує, що нерегульовані конфлікти чи зовнішні територіальні суперечки можуть стати на заваді членству в Альянсі. Окуповані території та загроза подальшої ескалації на Європейському континенті роблять перспективу членства в НАТО для України дуже віддаленою.

По-друге, російська агресія в Криму і на Сході України перетворила Україну з контрибутора безпеки, який брав участь у всіх без винятку миротворчих операціях Альянсу, на її користувача, понад те, конфлікт між Росією і Україною є джерелом загрози для європейської безпеки.

Україна опинилась у певному зачарованому колі. З одного боку, НАТО всіляко повторює, що в Україні є право на власний вибір, зокрема, і в тому, що стосується інтеграції до НАТО. З іншого боку, реакція НАТО на сам факт обговорення членства України в НАТО означає, що насправді в Україні такого вибору на сьогодні не існує.

Для України єдиним очікуваним дивідендом від членства в НАТО на сучасному етапі є збереження територіальної цілісності та суверенітету. З очевидністю для України, як і для всіх країн регіону, найбільш актуальним є питання не стільки перспективи членства в НАТО, скільки перспективи існування України як суверенної держави й можливості запобігти розгортанню повномасштабної

війни та докорінної зміни архітектури регіональної та глобальної безпеки.

Щодо кримської складової та питання деокупації півострова, то Україна вже зараз мусить готуватися до його повернення й підготувати стратегію реінтеграції деокупованих територій.

Для зменшення проросійської регіональної ідентичності як в АР Крим, так і на сході та півдні країни українському уряду, крім інформаційної, потрібно підготувати і реалізувати ефективну гуманітарну й етнонаціональну політику. Зокрема, гуманітарні чинники мусять протистояти створенню так званої «гібридної ідентичності» (за теорією Г. Бгабги). Теоретик постколоніалізму Г. Бгабга досліджував ті простори, які виникають між різними національними ідентичностями, і називав їх культурними гібридами. Гібриди за допомогою мімікрії можуть пристосуватися до «гегемонізованого переписування євроцентру» (у випадку сепаратистів Криму – це Київ). Науковець стверджує, що гібридність із такої перспективи може виявитися станом, рівноважним відчуженню, станом бездомності. Для того, щоб зруйнувати таке відверто вороже символічне поле в східних та південних регіонах України, необхідні комплексні зусилля, що сформують нову гуманітарну, культурну, інформаційну архітектуру місцевого символічного поля.

Якщо розглядати в цілому стратегію повернення Криму, то вона мала би бути комплексною і включати цілий ряд заходів у різних сферах:

1) створити центральний орган з питань Криму – агентство чи комітет, який би координував діяльність органів влади і громадських організацій з питань повернення Криму;

2) розробити та затвердити державну стратегію з реінтеграції Криму з акцентом на міжнародно-правовому, економічному, культурному й гуманітарному аспектах проблеми;

3) посилити зовнішньополітичну діяльність держави, спрямовану на збільшення проукраїнської коаліції демократичних держав світу, що визнають злочинними дії Російської Федерації щодо анексії Криму і підтримують посилення економічних санкцій проти неї;

4) продовжувати реалізацію євроінтеграційної стратегії. Докладати зусиль щодо виконання Україною міжнародних угод стосовно впровадження демократичних стандартів у контексті підписання Договору про асоціацію з ЄС, особливо в аспектах подолання корупції та покращення матеріального добробуту населення;

5) розробити і надіслати звернення до міжнародних судів, відповідних міжнародних організацій з юридичними позовами проти Російської Федерації з вимогою її відповідальності за анексію Криму і підтримку сепаратистів на Донбасі, за порушення прав людини та національних меншин у Криму;

6) сприяти підготовці позовів від іноземних і українських юрисдикцій щодо тих підприємств, які були націоналізовані незаконною владою Криму, до міжнародних судів з вимогою компенсації заподіяних збитків;

7) забезпечити прийняття відповідних нормативно-правових актів, спрямованих на сприяння діяльності органів влади і громадських організацій з питань повернення Криму;

8) налагодити системну взаємодію державних органів з експертним

середовищем, громадськістю для підготовки і реалізації програм з реінтеграції Криму;

9) розробити і впровадити ефективні державні програми щодо інтеграції біженців з Криму в українське суспільство;

10) розробити і реалізувати активну інформаційну кампанію шляхом налагодження постійної трансляції на Крим центральних українських каналів українською, російською та кримськотатарською мовами з метою об'єктивного висвітлення подій в Україні та розвінчання неправдивих міфів, що поширюються Російською Федерацією;

11) для протидії впливам ідей так званого «руського міра» розробити власний національний інформаційно-культурний проект («Український світ», «Велика Україна» тощо), спрямований на консолідацію українського народу;

12) провести інформаційно-просвітницьку кампанію з популяризації історії та культури Криму серед усіх категорій населення; створити єдиний електронний портал-бібліотеку видань з історії та культури Криму;

13) створити систему інформаційного висвітлення ініціатив та проєктів щодо питань реінтеграції Криму через вітчизняні ЗМІ, зокрема, шляхом створення рубрик, теле- і радіопередач, присвячених цій тематиці;

14) сприяти приверненню міжнародної уваги до проблем репресій та порушення прав людини на півострові, зокрема, через застосування торговельної, продовольчої, енергетичної, водної блокади півострова;

15) забезпечити створення логістичних центрів на кордоні з Кримом з метою формування позитивного сприйняття жителями Криму України;

16) виробити й ухвалити Закон України «Про колабораціонізм».

Отже, підсумовуючи, слід зазначити, що для того, аби у майбутньому мати змогу повернути втрачені території та відновити свій суверенітет, Україні потрібно вже зараз докласти максимум зусиль як всередині країни, так і на міжнародному рівні. Переконати все суспільство та міжнародну спільноту в тому, що Донбас і Крим є тимчасово окупованою Росією територією України, від якої вона за жодних обставин не відмовиться і рано чи пізно поверне їх до свого складу. Також важливо, що розмови навколо повернення втрачених територій мають включати не тільки Донбас, але, безперечно, і Крим. Донбас та Крим мають завжди розглядатися разом. На жаль, сьогодні Росії вдалося розділити дискусії про ці два регіони.

«Мінський процес» слід розглядати як механізм зниження інтенсивності військової складової конфлікту та переведення його в розряд заморожених. Спотворена імплементація Мінських домовленостей є не вигідною для України. Адже вона повертає до складу України зруйновані території, повністю контрольовані та керовані місцеві бандитські угруповання та величезну кількість озлобленого електорату з промитою російською пропагандою свідомістю. Тому потрібно домовлятися про використання інших форматів, зокрема нормандського, женецького, чи навіть вимагати повернення до будапештського, але оновленого, які дадуть можливість виробити більш ефективні шляхи вирішення конфлікту.

Слід констатувати, що 19 жовтня 2016 р. відбулася зустріч у Берліні в нормандському форматі. За результатами

зустрічі її учасники затвердили основу проекту «дорожньої карти», яка стане основним документом з імплементації усіх Мінських угод. Вони також погодилися на посилення озброєної місії на окупованій території на Сході України. Але слід відзначити певні небезпеки для України, що прослідковуються у цих домовленостях. Перш за все, це заява А. Меркель про те, що озброєна місія ОБСЄ буде запускатися паралельно з процесом виборів в ОРДЛО, тобто вибори будуть відбуватися під дулами автоматів проросійських бойовиків, позаяк контролю над кордоном України на той час ще не буде. Цього аж ніяк не можна допустити, і Україна мусить чітко відстоювати свої позиції, щоб врегулювання відбувалося послідовно: спочатку вивід сепаратистсько-колабораційних та російських військ за межі України, потім повернення контролю України над кордоном і лише після цього проведення виборів на звільнених територіях.

Потрібно забезпечити проведення активної просвітницької роботи в прифронтових районах з одночасним розитком соціально-економічної інфраструктури. Особливо важливо, щоби програми розвитку реалізовувалися із широким залученням європейських організацій для того, аби розвінчувати всілякі міфи стосовно ЄС та НАТО зокрема й київської влади загалом. Всебічно допомагати лояльним до України переселенцям з окупованих територій та тим, хто сприяє захисту її інтересів на східно-південній периферії. Це буде означати, що Україна як держава здійснює піклування про своїх громадян.

Вище було розглянуто й проаналізовано кілька основних моделей розвитку подій щодо військово-політичного

розв'язання становища в Україні у зв'язку з агресією Російської Федерації. Ми навели лише низку стратегічних напрямів у цій сфері, які варто наповнити дієвим і плідним змістом для вироблення цільових програм реінтеграції та деокупації Криму і Донбасу. Крім конкретних заходів щодо реінтеграції тимчасово окупованих територій, комплексне вирішення даної проблеми стане можливим тільки внаслідок успішного реформування ключових сфер життя Української держави. Проте наріжними у цій війні з потужним і підступним ворогом є подолання корупційних явищ, системне вирішення питань в економічній, соціальній, політичній та інших сферах життєдіяльності країни, створення сучасної боєздатної армії, ефективна міжнародна політика, подолання п'ятої колони прихованих колаборантів в органах влади та управління, єдність і відданість усього суспільства навколо ідеї соборності й державної незалежності власної Вітчизни та незламна воля до перемоги, що перетворюють Україну на модерну і потужну європейську державу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воєнна доктрина України, затверджена Указом Президента України від 15.06.2004 року № 648 (в редакції Указу Президента України від 08.06.2012 року №390/2012) // Верховна Рада України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/648/2004>
2. Савин Л. В. Сетецентричная и сетевая война. Введение в концепцию / Л. В. Савин. – М.: Евразийское движение, 2011. – 130 с.
3. Онищук М. І. Інформаційно-психологічне забезпечення застосування збройних контингентів США в сучасних локальних війнах і збройних конфліктах / М. І. Онищук // Вісник Київського національного

- університету імені Тараса Шевченка. Серія: Військово-спеціальні науки. – Київ, 2010. – Вип. 24/25. – С. 36–38.
4. Mack A. Why big nations loose small wars: the politics of asymmetric conflict / A. Mack // *World Politics*. – 1975. – Vol. 27. – № 2. – P. 175–200.
5. Малиновський О. Стратегія юридичного опору російській агресії / О. Малиновський, О. Чалий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/strategiya-yuridichnogo-oporu-rosiyskiy-agresiyi-.html>
6. Кревельд Мартин ван. Трансформация войны / Мартин ван Кревельд. Трансформация войны. – М.: Альпина Бизнес букс, 2005. – 344 с.
7. Жиров Г. Б. Анексія Криму, причини та наслідки / Г. Б. Жиров // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К., 2014. – Вип. 45. – С. 68–72.
8. Brzeziński Z. *Wielka Szachownica*. – Warszawa, 1998. – С. 85–86.
9. Горбулін В. П. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу / В. П. Горбулін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/gibridna-viy-na-yak-klyuchoviy-instrumentrosiyskoyi-geostrategiyi-revanshu-.html>
10. Єрмолаєв А. Нові реалії – нові сценарії. Донбас між сецесією та реінтеграцією / А. Єрмолаєв // Інститут стратегічних досліджень «Нова Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newukraineinstitute.org/new/544>
11. Яворська Г. Безпекова політика України в контексті формування системи колективної безпеки в Європі / Г. Яворська // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/421/>
12. Гай-Нижник П. П. Будапештський меморандум: передумови і наслідки (не) гарантії національної безпеки України / П. П. Гай-Нижник // *Гілея*. – 2016. – Вип. 114 (№11).
13. Гай-Нижник П. Прелюдія війни: українсько-російські військово-політичні взаємини в контексті міжнародного права і системи національної безпеки (1990–2010 рр.) / П. П. Гай-Нижник // *Російська окупація і деокупація України: історія, сучасні загрози та виклики сьогодення*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К.: МП «Леся», 2016. – С. 133–167.
14. Гай-Нижник П. Чи не готують Україні примус до «боснійської» моделі? / П. П. Гай-Нижник // Павло Гай-Нижник – доктор історичних наук. Особистий сайт. – 2014. – 8 вересня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc/2014\(09\)08dopusy.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc/2014(09)08dopusy.php)
15. Протокол по итогам консультаций Трехсторонней контактной группы относительно совместных шагов, направленных на имплементацию Мирного плана Президента Украины П. Порошенко и инициатив Президента России В. Путина (5 вересня 2014 р.) // Павло Гай-Нижник – доктор історичних наук. Особистий сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/2014\(09\)05.mirnyi_plan.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/2014(09)05.mirnyi_plan.php)
16. Комплекс заходів щодо виконання Мінських угод (Тристороння контактна група з врегулювання ситуації в Україні за підсумками переговорів у Мінську; 12 лютого 2015 р.) // Павло Гай-Нижник – доктор історичних наук. Особистий сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/2015\(02\)12.minsk.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/2015(02)12.minsk.php)
17. Гай-Нижник П. П. Україна довоєнна: алогізм плутократії та становлення нової нації / П. П. Гай-Нижник // *Гілея*. – 2015. – Вип. 93 (№2). – С. 67–70.

REFERENCES

1. Military Doctrine of Ukraine Ratified by the Decree of the President of Ukraine of 06/15/2004, No 648 (as revised in the Decree of the President of Ukraine of 06/08/2012, No 390/2012). *Verkhovna Rada of Ukraine*.

Official Website. [online]. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/648/2004>. [in Ukr.]

2. SAVIN, L. (2011). *Netcentric and Network Warfare. Introduction to the Concept*. Moscow: Evraziyskoe dvizhenie, 130 p. [in Rus.]

3. ONYSHCHUK, M. (2010). Information and Psychological Provision of Using US Armed Contingents in Modern Local Wars and Armed Conflicts. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, Vol. 24/25. Kyiv, pp. 36–38 [in Ukr.]

4. MACK, A. (1975). Why Big Nations Lose Small Wars: The Politics of Asymmetric Conflict. *World Politics*, Vol. 27 (2), pp. 175–200.

5. MALYNOVSKYI, O., CHALYI, O. (2015). *Strategy of Legal Resistance to Russian Aggression*. [online]. Available at: http://gazeta.dt.ua/internal/strategiya-yuridichnogo-oporosiyskiy-agresiyi-_.html [in Ukr.]

6. KREVELD, M. van. (2015). *Transformation of War*. Moscow: Alpina Biznes buks, 344 p. [in Rus.]

7. ZHYROV, H. (2014). Annexation of Crimea: Reasons and Consequences. In: *Zbirnyk naukovykh prats Viiskovoho instytutu Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. (Collection of Scientific Papers of the Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv). Kyiv, Vol. 45, p. 68–72 [in Ukr.]

8. BRZEZHYSKYI, Z. (1998). *A Large Chess-Board*. Warsaw, pp. 85–86. [in Pol.]

9. HORBULIN, V. (2016). “Hybrid Warfare” as a Key Instrument of the Russian Revenge Geostrategy. [online]. Available at: http://gazeta.dt.ua/internal/gibridna-viyna-yak-klyuchoviy-instrumentrosiyskoyi-geostrategiyi-revanshu-_.html. [in Ukr.]

10. YERMOLAIEV, A. (2016). New Realities Are New Scenarios: Donbas between Secession and Reunification. “New Ukraine” Institute of Strategic Research. [online]. Available at: <http://newukraineinstitute.org/new/544> [in Ukr.]

11. YAVORSKA, H. (2016). The Policy of Safety of Ukraine in the Context of Forming the System of Collective Security in Europe. *The National Institute of Strategic Research under*

the President of Ukraine. [online]. Available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/421/> [in Ukr.]

12. HAI-NYZHNYK, P. (2016). Budapest Memorandum: Preconditions and Consequences of the (Non)-Guarantee of National Safety of Ukraine. *Hileia*, Vol. 114 (11). [in Ukr.]

13. HAI-NYZHNYK, P. (2016). War Prelude: Ukrainian-Russian Military and Political Relations in the Context of International Law and System of National Safety (1990–2010). In: *Rosiiska okupatsiia i deokupatsiia Ukrainy: istoriia, suchasni zahrozy ta vyklyky siohodennia. Materialy Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii*. (Russian Occupation and Deoccupation of Ukraine: History, Modern Threats, and Contemporary Challenges. Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference) Kyiv: MP “Lesia” [in Ukr.]

14. HAI-NYZHNYK, P. (2014). Is Ukraine to Be Forced to the “Bosnian” Model? *Pavlo Hai-Nyzhnyk, a Doctor of Historical Sciences. Personal Website*. [online]. Available at: [http://www.hainyzhnyk.in.ua/doc/2014\(09\)08dopysy.php](http://www.hainyzhnyk.in.ua/doc/2014(09)08dopysy.php) [in Ukr.]

15. Protocol on the Results of Consultations of the Trilateral Contact Group in Regard to Joint Measures Aimed at the Implementation of the Peaceful Plan of the President of Ukraine P. Poroshenko and Initiatives of the President of Russia V. Putin (September, 5, 2014). *Pavlo Hai-Nyzhnyk, Doctor of Historical Sciences. Personal Website*. [online]. Available at: [http://www.hainyzhnyk.in.ua/doc2/2014\(09\)05.mirnyi_plan.php](http://www.hainyzhnyk.in.ua/doc2/2014(09)05.mirnyi_plan.php) [in Rus.]

16. A Complex of Measures on the Implementation of the Minsk Agreements (Trilateral Contact Group on the Settlement of Situation in Ukraine according to the Results of Negotiations in Minsk; February 12, 2015). *Pavlo Hai-Nyzhnyk, Doctor of Historical Sciences. Personal Website*. [online]. Available at: [http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/2015\(02\)12.minsk.php](http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/2015(02)12.minsk.php) [in Ukr.]

17. HAI-NYZHNYK P. (2015). Antebellum Ukraine: Illogical Plutocracy and the Formation of a New Nation. *Hileia*, Vol. 93 (2), pp. 67–70. [in Ukr.]

P. Hai-Nyzhnyk, L. Chuprii

***Russian-Ukrainian War: Specifics of Solving the Military and Political Conflict
in Eastern and Southern Ukraine under Current Geopolitical Conditions***

Abstract

The article analyzes the specifics of modern military and political conflicts (hybrid, asymmetric warfare). It considers the scenarios of resolving the armed conflict in eastern Ukraine. The attention is paid to the importance of using diplomatic means through the active involvement of the international community and strengthening of economic sanctions against Russian Federation.

The crisis and war in Ukraine require strengthening of the general approach and “crusade” against Moscow not only between Washington and Kyiv but in Western civilization on the whole. Within the framework of general policy of the West, this aspect requires processing medial communicants in the moments of deep international propagandistic rhetoric which polarizes the society. The attainment of expected results requires a more detailed analysis of the international situation and its more comprehensive presentation in mass media. It is also necessary to accept the consequences of actions of the Western community and not only the necessity of some actions.

The article considers and analyzes a few basic models of development of events related to the military and political solution of the situation in Ukraine caused by the aggression of Russian Federation. We have pointed out only a number of strategic directions in this sphere, which are to be filled with an efficient and fruitful content for the development of targeted programmes for reunification and deoccupation of Crimea and Donbas. Except the concrete measures for reunification of the temporarily occupied territories, the comprehensive solution of this problem will become possible only as a result of successful reformation of key spheres in the life of Ukrainian state: overcoming the corruption phenomena; system resolving of problems in economic, social, political, and other spheres of the state functioning, which will make Ukraine a modern and powerful European state.

«Гібридна війна» (англ. hybrid warfare) – термін, запропонований наприкінці ХХ ст. у США для опису воєнної стратегії, яка поєднала в собі малу війну, звичайну війну та «кібервійну». Такий підхід до ведення воєнних конфліктів є різновидом не самої війни, а способу її здійснення. Американський військовий дослідник полковник Збройних сил США Джек Мак Куен вбачав у «гібридній війні» поєднання традиційних та асиметричних форм насилля з одночасним залученням у конфлікт населення, яке проживає на даній території, та введення в оману міжнародної спільноти для того, аби нівелювати її вплив на даний конфлікт. Дж. Мак Куен підтвердив, що «гібридна війна» є одним із сучасних проявів асиметричної війни, яка розгортається у трьох площинах: серед громадян, які мешкають у зоні конфлікту; серед громадян агресора; серед міжнародної спільноти.